

בית משפט מחוזי תל אביב-יפו
א 1064/08 (בשא 1998/08)
לנדאו ערו ב. בנק אגוד
(בתיק לבנדאו ערו ב. בנק אגוד)
ת.פתיחה: 15/01/08 סדר דין: רגיל

בית המשפט המחוזי
בתל אביב

1. מר ערן לנדאו ת.ז. 59815696.
ר"ח הרקפת, מושב אודים.
2. גב' לבנון יעל ת.ז. 029440013.
3. מר לבנון אורי ת.ז. 028911147.
ר"ח א.ד. גורדון 25, הרצליה

בעניין:

ע"י ב"כ עוה"ד ברוך שגול ואו רוני קצף ואו ניר
ארליך ואו אלעד קרנר ואו רן שחק ואו אלון ריחני
ואו טליה שנברגר ואו אלישבע ברנדט-קינן ואו
ענת שטרית מ"בית עוז" ר"ח אבא הלל סילבר 14,
רמת גן 52506 טל: 03-7520123 פקס: 03-7528525

המבקשים
התובעים

נגד

בנק איגוד לישראל בע"מ ח.צ. 52-001864-9
ר"ח אחוזות בית 6/8 תל אביב, ת"א, 65143.

המשיב
הנתבע

בקשה לאישור תביעה כתביעה ייצוגית

מכוח חוק תובענות ייצוגיות תשס"ו - 2006

המבקשים מתכבדים לפנות לבית המשפט הנכבד ולבקשו להורות כדלקמן:

א. לאשר את התובענה בתיק העיקרי אשר מוגשת מטעם המבקשים בד בבד עם הגשת הבקשה דן (להלן: "התביעה") כתובענה ייצוגית מכוח חוק תובענות ייצוגיות תשס"ו - 2006 (להלן: "חוק תובענות ייצוגיות").

ב. להגדיר את הקבוצה אשר בשמה מוגשת התביעה הייצוגית כ: "כל מי ששילם לידי המשיב עמלה לפי סעיף 33) לצו הבנקאות (עמלות פירעון מוקדם) תשס"ב - 2002 (להלן: "הצו"), בסכומים העולים על אלו המותרים על פי הצו, וההנחיות להישובה כפי שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים, וזאת מפאת הצבת ערכים אפקטיביים במקום נומינאליים במשתני הנוסחה אשר פורסמה לעניין זה על ידי המפקח על הבנקים."

ג. ליתן הוראות בדבר האופן שבו יש לפרסם את ההחלטה בבקשה דן, ככל שייצטרך לה בית המשפט הנכבד, ולהשית את הוצאות הפרסום האמורות על המשיבות, ביחד ולחוד.

ד. לפסוק לטובת המבקשים "גמול לתובע מייצג" מכוח חוק התובענות הייצוגיות.

ה. לפסוק לב"כ המבקשים "שכר טרחה של בא כוח מייצג" מכוח חוק התובענות הייצוגיות.

א. כללי

המשיב הנו תאגיד בנקאי במשמע מונה זה בחוק הבנקאות (רישוי) תשמ"א - 1981.

הצו מסדיר את פירעון המוקדם של הלוואות אשר נותן תאגיד בנקאי לצורכי רכישת או משכון דירת מגורים (משכנתאות), ובגדר זאת את זכאותו של התאגיד הבנקאי לגביית עמלות בגין הפירעון המוקדם כאמור, ואת אופן חישובן.

בהתאם להוראות הצו, פרסם המפקח על הבנקים בבנק ישראל (להלן: "המפקח") נוסחה לחישוב העמלה המפורטת בסעיף 3(3) לצו (להלן: "הנוסחה"), אשר הנה העמלה המגלמת את הפסד הכלכלי של התאגיד הבנקאי בעטיו של הפירעון המוקדם (להלן: "עמלת חיוון") כמו גם הוראות ברורות לעניין אופן יישומה של הנוסחה במקרה של פירעון מוקדם.

והנה, המשיב פעול בניגוד גמור להנחיותיו של המפקח לעניין אופן יישום הנוסחה, ובגדר זאת מציב במשתני הנוסחה ערכים בניגוד להנחיות האמורות, ובתוך כך גובה הוא מהמבקשים, ומאחרים שכמותם, סכומים גבוהים מאלו המותרים לגביה על פי כל דין.

כפי שיפורט להלן, המבקשים נטלו הלוואות מהמשיב, ועת ביקשו לפרוע את ההלוואות האמורות בפירעון מוקדם גבה מהם המשיב עמלת חיוון בסכומים העולים על אלו המותרים על פי הדין.

בגין כך אלו התכבדו המבקשים להגיש לבית המשפט הנכבד את כתב תביעתם, תוך שבד בבד עם הגשת תביעתם, מתכבדים הם להגיש לבית המשפט הנכבד את בקשתם להכיר בתביעתם כתביעה ייצוגית.

ב. תיאור הצדדים

1. המשיב הנו תאגיד בנקאי במשמע מונח זה בחוק הבנקאות (רישוי) תשמ"א - 1981 ובגדר זאת נותן הוא הלוואות לצורכי רכישת דירות מגורים לקהל לקוחותיו.
2. המבקש 1 נטל הלוואה מהמשיב.
3. המבקשים 2-3 הם בני משפחה אשר כפי שיפורט להלן נטלו הלוואה מהמשיב.

ג. עובדות הרקע הנורמטיבי

4. ביום 1 לנובמבר 2002 נכנס לתוקפו הצו, כהגדרתו לעיל.
- לנוחיותו של בית המשפט הנכבד העתק מהצו מצ"ב לבקשה דן כאסמכתא מס' 1.

מונחים והגדרות רלבנטיים לעניין דן

5. לעניינינו אנו, רלבנטיים במיוחד המונחים הבאים, אשר הוגדרו בגדר סעיף 1 לצו:

"הלוואה" - הלוואה שנתן תאגיד בנקאי לשם רכישת דירת מגורים או במישכון דירת מגורים;

"הלוואה מוכוונת" - הלוואה שניתנה לפי הסדר עם הממשלה, הסוכנות היהודית, ההסתדרות הציונית העולמית, רשות מקומית או אחת החברות המנויות בהוספת, בין אם ניתנה מפקדונות למתן הלוואות של הגופים האמורים ובין אם ניתנה מאמצעיו של התאגיד הבנקאי;

"הלוואה משלימה" - הלוואה שאינה מוכוונת, שניתנה מאמצעיו של התאגיד הבנקאי למי שזכאי להלוואה מוכוונת, נוסף על ההלוואה המוכוונת ולאותה מטרה;

"הסכום הנפרע" - סכום הקרן הנפרע בפירעון מוקדם בהוספת הפרשי הצמדה או שער חליפין, לפי הענין, ומתוספת ריבית, שנצברו עד יום הפירעון המוקדם;

"פירעון מוקדם" - של הלוואה או חלק ממנה, לפי סעיף 13 לפקודה;

"ריבית ממוצעת" - הריבית האחרונה הידועה שפרסם המפקח, ושהודעה עליה ניתנה לתאגידים הבנקאיים, ואשר נקבעה על פי הישוב הריבית המשוקללת הנמוצעת של הלוואות, שאינן הלוואות מוכוונות, שנתנו תאגידים בנקאיים כפי שקבע המפקח; המפקח רשאי לפרסם שיעורים שונים של ריביות ממוצעות בהתאם לתקופות שונות ולמגזרים שונים של הלוואות.

העמלות אותן ניתן לגבות בגין פירעון מוקדם לפי הצו

6. בהתאם לסעיף 2 לצו, הרי שאין לגבות עמלה כלשהי בגין פירעון מוקדם של הלוואה מוכוונת. ביחס להלוואות שאינן הלוואות מוכוונות, קובע הצו כי תאגיד בנקאי רשאי לגבות, בין היתר, "עמלת היוון", בהתאם לכללים הבאים:

6.1. מקום בו שיעור הריבית הממוצעת (כהגדרת מונח זה בצו – ראה לעיל) במועד ביצוע הפירעון המוקדם הנו נמוך משיעור הריבית של הלוואה – עמלה המבטאת את ההפרש המהוון בין תשלומי הלוואה הנפרעים בפירעון מוקדם בהתאם לריבית הלוואה לבין אלו לפי שיעור הריבית הממוצעת.

6.2. כאן המקום לציין כי עמלה זו הנה "עמלת ההיוון" כהגדרתה לעיל וכי בהתאם לסעיף 9א) לצו, המפקח הוא אשר מוסמך לקבוע את אופן חישוב עמלה זו.

6.3. מוסיף הצו וקובע, כי מקום בו שיעור הריבית בתלוואה נתונה משתנה במשך תקופת התלוואה, וזאת במועדים ידועים מראש אשר חלים באופן התדיר יותר מאשר פעם בשנה, אזי יש להפעיל את עמלת ההיוון בשינויים המחויבים בהתאם לסעיף 14(1) לצו. מקום בו מועד שינוי שיעור ריבית הלוואה אינו ידוע מראש, או מקום בו שיעור הריבית משתנה מידי שנה או פרק זמן ארוך יותר אין לגבות את עמלת הפירעון המוקדם (ראה סעיף 2)4 לצו).

הפחתת עמלת ההיוון על פי הצו

7. על פי הוראות סעיף 8 לצו, הרי מקום בו הלוואה הנפרעת פירעון מוקדם באה בגדר "הלוואה משלימה" כהגדרתה בצו (ראה לעיל) אזי מסכים עמלת ההיוון יש לבצע את הפחתות הבאות:

- 7.1. נעשה הפירעון בתום שנה אחת אך פחות משנתיים מיום מתן הלוואה – הפחתה בשיעור של 10%.
- 7.2. נעשה הפירעון בתום שנתיים אך פחות משלוש שנים מיום מתן הלוואה – הפחתה בשיעור של 20%.
- 7.3. נעשה הפירעון בתום שלוש שנים אך פחות מארבע שנים מיום מתן הלוואה – הפחתה בשיעור של 30%.
- 7.4. נעשה הפירעון בתום ארבע שנים או יותר מיום מתן הלוואה – הפחתה בשיעור של 40%.

8. היה וההלוואה הנפרעת בפירעון מוקדם אינה "הלוואה משלימה" אזי יש לבצע את ההפחתות הבאות:

8.1. נעשה הפירעון בתום שלוש שנים אך פחות מחמש שנים מיום מתן ההלוואה – הפחתה בשיעור של 20%.

8.2. נעשה הפירעון בתום חמש שנים או יותר מיום מתן ההלוואה – הפחתה בשיעור של 30%.

הסמכת המפקח לקבוע את אופן חישוב עמלת ההיוון ו"הריבית הממוצעת"

9. מעצם הגדרתה, נהיר כי את הריבית הממוצעת קובע המפקח.

10. עוד נציין כי בהתאם לסעיף 7 לצו רשאי המפקח לפרסם שיעורי ריבית ממוצעת שונים תוך קורלציה לתקופות, ואזי תחושב עמלת ההיוון על פי שיעור הריבית הממוצעת לתקופה שנתרה עד יום פירעון הסופי של ההלוואה.

11. בהתאם לסעיף 9 לצו, על המפקח לפרסם את אופן חישוב עמלת הפירעון.

פרסומי המפקח

12. בהתאם להוראות הצו אכן מפרסם מעת לעת המפקח את שיעורי הריבית הממוצעת, תוך קורלציה לתקופות שונות.

העתק מפרסום זה ביחס לתקופה אקראית מצ"ב **כאסמכתא מס' 2**.

13. ביחס לאופן חישובה של עמלת הפירעון פרסם המפקח חוזר המפרט את הנוסחה לחישוב העמלה.

העתק מחוזר המפקח מצ"ב **כאסמכתא מס' 3**.

14. לעניין המשמעויות האריתמטיות של הנוסחה, והסבר ממצה ומקיף של הנוסחה ומשתנה השונים, כמו גם יישומה להלוואות שנטלו התובעים ראה חוות דעתה המלומדת של רו"ח סיגל גרינבוים.

יחד עם זאת, על מנת לסבר את עינו של בית המשפט הנכבד, ומבלי לגרוע מכל האמור והנטען בגדר חוות הדעת האמורה, להלן נפרט את אופן הפעולה השיטתי בו נוקט המשיב על מנת לגבות מקהל לקוחותיו סכומים בניגוד לדין.

ריביות אפקטיביות במקום נומינאליות

15. כפי שניתן להיווכח מהנוסחה שפרסם המפקח, הרי שבגדרה נכללים שני משתנים הרלבנטיים לעניין דין.

16. הראשון הנו המשתנה A אשר הנו למעשה הריבית הממוצעת כהגדרתה בצו.

17. השני הנו R אשר הנו שיעור הריבית החלה על ההלוואה במועד הפירעון המוקדם.

18. על פי חוות הדעת המקצועית, בחישוב אריתמטי של עמלת החיוון על פי הנוסחה האמורה יש להציב בנוסחה את הערכים הנומינאליים של המשתנים הנייל, להבדיל מערכיהם האפקטיביים. לעניין זה ראה בהרחבה חוות הדעת המקצועית המוזכרת לעיל.

19. לא זו אף זו. מבלי לגרוע מכל האמור והנטען בגדר חוות הדעת האמורה, הרי אף המפקח והפועלים מטעמו, אכן מאשרים בפה מלא כי את שני המשתנים הנייל יש להציב בנוסחה בערכיהם הנומינאליים ולא בערכיהם האפקטיביים.

העתק מהסברי המפקח לעניין זה כפי שפורסמו באתר האינטרנט של בנק ישראל מצ"ב כאסמכתא מס' 4.

20. כפי שנראה בחלקה הבא של התובענה זנן, המשיב, מטעמים השמורים עימו, בוחר להציב בנוסחה האמור את שני המשתנים בערכם האפקטיבי.

ד. הרקע העובדתי

הלוואת המבקש 1

21. ביום 9 למאי 2002 נחתם הסכם הלוואה בין המבקש 1 (וכן עם שניים מבני משפחתו לנדא עודד ויעל – יובהר כבר בשלב זה של הדברים כי רק המבקש 1 שילם את עמלת הפירעון) לבין המשיב ביחס לנטילת הלוואה בסך 724,000 ₪. ההלוואה האמורה התחלקה לחמש הלוואות משנה, אשר ניטלו בפועל ביום 14.5.02, כמפורט להלן:

21.1. הלוואה מס' 2166 בסך 90,500 ₪ לתקופה של 264 חודשים, צמודה למדד המחירים לצרכן, וזאת בריבית קבועה בשיעור שנתי נומינאלי של 6.4%.

21.2. הלוואה מס' 2167 בסך 90,500 ₪ לתקופה של 264 חודשים, צמודה למדד המחירים לצרכן, וזאת בריבית קבועה בשיעור שנתי נומינאלי של 6.4%. בגדר הלוואה זו, בהתאם למוסכם, במהלך תריסר החודשים הראשונים לא נגבה כל תשלום ע"ח ההלוואה, ואילו תשלומי הקרן והריבית בגין תקופה זו מתווספים ליתרת תשלומי ההלוואה בתקופה שלאחר מכן.

21.3. הלוואה מס' 2168 בסך 90,500 ₪ לתקופה של 264 חודשים, צמודה למדד המחירים לצרכן, וזאת בריבית קבועה בשיעור שנתי נומינאלי של 6.4%. בגדר הלוואה זו, בהתאם למוסכם, במהלך עשרים וארבעת החודשים הראשונים, לא נגבה כל תשלום ע"ח ההלוואה, ואילו תשלומי הקרן והריבית בגין תקופה זו מתווספים ליתרת תשלומי ההלוואה בתקופה שלאחר מכן.

21.4. הלוואה מס' 2169 בסך 90,500 ₪ לתקופה של 264 חודשים, צמודה למדד המחירים לצרכן, וזאת בריבית קבועה בשיעור שנתי נומינאלי של 6.4%. בגדר הלוואה זו, בהתאם למוסכם, במהלך שלושים ושישה החודשים הראשונים, לא נגבה כל תשלום ע"ח ההלוואה, ואילו תשלומי הקרן והריבית בגין תקופה זו מתווספים ליתרת תשלומי ההלוואה בתקופה שלאחר מכן.

21.5. הלוואה מס' 2170 בסך 362,000 ₪ לתקופה של 360 חודשים, צמודה למדד המחירים לצרכן, וזאת בריבית אשר במועד נטילת ההלוואה הייתה בשיעור נומינאלי של 4.9% ואשר שיעור הריבית בגין הלוואה זו משתנה מידי שנתיים.

העתק ממסמכי ההלוואה מצ"ב לתצהיר לנדאו כנספח א'.

22. במהלך חודש אוגוסט 2006 הוקפאו בהסכמה תהלוואות האמורות למשך תקופה של חצי שנה, ולאחר מכן חודש תשלום. לחידוש תשלומי תהלוואה כאמור, סיפק המשיב מספרי הלוואה חדשים. דא עקא יובהר, כי לא מדובר בנטילת הלוואה חדשה, שכן בכלל נתוני ההלוואה, דהיינו יתרת התקופה לפירעון, יתרת הסכום לפירעון ושיעורי הריבית לא חל כל שינוי. פירוט "הלוואות ההמשך" האמורות הנו כדלקמן, וזאת בהתאמה להלוואות המפורטות לעיל:

22.1. הלוואה מס' 3098 בסך 87,924.17 ₪ לפירעון עד ליום 15.5.24, צמודה למדד המחירים לצרכן, וזאת בריבית קבועה בשיעור שנתי נומינאלי של 6.4%.

22.2. הלוואה מס' 3099 בסך 94,849.99 ₪ לפירעון עד ליום 15.4.24, צמודה למדד המחירים לצרכן, וזאת בריבית קבועה בשיעור שנתי נומינאלי של 6.4%.

22.3. הלוואה מס' 3100 בסך 103,334.28 ₪ לפירעון עד ליום 15.4.24, צמודה למדד המחירים לצרכן, וזאת בריבית קבועה בשיעור שנתי נומינאלי של 6.4%.

22.4. הלוואה מס' 3101 בסך 112,824.05 ₪ לפירעון עד ליום 15.4.24, צמודה למדד המחירים לצרכן, וזאת בריבית קבועה בשיעור שנתי נומינאלי של 6.4%.

22.5. הלוואה מס' 3103 בסך 363,835.87 ₪ לפירעון עד ליום 15.4.24, צמודה למדד המחירים לצרכן, וזאת בריבית משתנה מידי שנתיים.

העתק ממסמכים בדבר הלוואות ההמשך מצ"ב לתצהיר לנדאו כנספח ב'.

23. ביום 10.6.07 פרע המבקש 1 את ההלוואות האמורות בפירעון מוקדם, ובגדר זאת שילם, בין היתר, עמלת היוון בסך כולל של 51,257.68 ₪ לפי הפירוט שלהלן. סך כל כספי ההלוואה אשר נפרעו בפירעון מוקדם כאמור עמדו במועד הפירעון על 778,724.39 ₪. להלן סכומי עמלות ההיוון ששולמו על ידי המבקש:

23.1. הלוואה מס' 3098 עמלת היוון בסך : 11,170.38 ₪.

23.2. הלוואה מס' 3099 עמלת היוון בסך : 11,996.83 ₪.

23.3. הלוואה מס' 3100 עמלת היוון בסך : 13,069.97 ₪.

23.4. הלוואה מס' 3101 עמלת היוון בסך : 14,270.2 ₪.

23.5. הלוואה מס' 3103 עמלת היוון בסך : 750.3 ₪.

העתק מפירוט עמלות ההיוון ששולמו בפועל מצ"ב לתצהיר לנדאו כנספח ג'.

24. על פי חוות דעתה של רוי"ח סיגל גרינבוים הרי שבהתאם לכלל נתוני ההלוואות הרי שעל המשיב היה לגבות סך כולל של 49,723.92 ₪ לפי הפירוט הבא:

24.1. הלוואה מס' 3098 עמלת היוון בסך : 10,848.98 ₪.

24.2. הלוואה מס' 3099 עמלת היוון בסך : 11,651.42 ₪.

24.3. הלוואה מס' 3100 עמלת היוון בסך : 12,693.67 ₪.

24.4. הלוואה מס' 3101 עמלת היוון בסך : 13,859.35 ₪.

24.5. הלוואה מס' 3103 עמלת היוון בסך : 670.5 ₪.

25. הטעם להפרש שבין הסכום שנגבה בפועל על ידי המשיב, לבין הסכום שהיה על המשיב לגבות, הנו בהצבת ערכים אפקטיביים למשתנים A ו R המוזכרים לעיל וזאת במקום ערכים נומינאליים.

26. מעבר לחוות דעתה המלומדת של רוי"ח סיגל גרינבוים, הרי שעל עצם הצבת המשתנים A ו R – בערכים אפקטיביים ניתן ללמוד אף מהמסמכים הבאים :

26.1. ע"פ חישובי המשיב, נספח ג' לתצהיר לנדאו האמורים עולה בבירור כי לצורך חישוב עמלת ההיוון עושה המשיב שימוש בערכים אפקטיביים של המשתנים A ו R – כפי שיפורט להלן :

26.1.1. ביחס להלוואות מס' 3098, 3099, 3100 ו- 3101 המוזכרות לעיל אשר נשאו ריבית בשיעור שנתי קבוע של 6.4% בערכים נומינאליים, כתב המשיב, באופן מפורש בדפי פירוט ההדמיות לגביהן, כי בעריכת החישוב נעשה שימוש בריבית הלוואה בשיעור שנתי של 6.5911% אשר הנו הערך האפקטיבי של שיעור הריבית האמור.

26.1.2. בנוסף, לאור תקופת ההלוואות והמועד בו נערכו ההדמיות כאמור, הרי ששיעור הריבית הממוצעת (כחגדרת מונח זה בצו) היה 4.28% בערכים אפקטיביים ובערכים נומינאליים 4.20% והנה, בגדר ההדמיה האמורה, כתב המשיב, באופן מפורש כי לצורכי חישוב עמלת ההיוון עושה הוא שימוש בריבית הממוצעת בערכיה האפקטיביים.

העתק מטבלת הריבית הממוצעת כפי שזו פורסמה באתר האינטרנט של בנק ישראל בערכיה האפקטיביים מצייב **כאסמכתא מס' 5.**

העתק מחישוב ערכיה הנומינאליים של הריבית הממוצעת, כפי שזה בוצע באמצעות מחשבון המיועד לכך המצוי באתר האינטרנט של בנק ישראל מצייב **כאסמכתא מס' 6.**

ביחס להלוואה המוזכרת לעיל אשר נשאה ריבית בשיעור שנתי משתנה ואשר במועד הפירעון המוקדם עמד שיעור הריבית השנתי החל על ההלוואה על

4.66% בערכים נומינאליים, כתב המשיב, באופן מפורש בדפי פירוט ההדמיות לגביהן, כי בעריכת החישוב נעשה שימוש בריבית הלוואה בשיעור שנתי של 4.761% אשר הנו הערך האפקטיבי של שיעור הריבית האמור.

26.1.3. בנוסף, לאור תקופת הלוואה, המועד בו נערכו התדמיות כאמור, ותדירות מועדי שינוי הריבית הרי ששיעור הריבית הממוצעת (כהגדרת מונח זה בצו) היה 4.43% בערכים אפקטיביים ובערכים נומינאליים 4.34%. והנה, בגדר ההדמיה האמורה, כתב המשיב, באופן מפורש כי לצורכי חישוב עמלת היוון עושה הוא שימוש בריבית הממוצעת בערכיה האפקטיביים.

העתק מטבלת הריבית הממוצעת כפי שזו פורסמה באתר האינטרנט של בנק ישראל בערכיה האפקטיביים מצ"ב כאסמכתא מס' 7.

העתק מחישוב ערכיה הנומינאליים של הריבית הממוצעת, כפי שזה בוצע באמצעות מחשבון המיועד לכך המצוי באתר האינטרנט של בנק ישראל מצ"ב כאסמכתא מס' 8.

27. אמור מעתה, המשיב, בניגוד גמור לדין, גבה מהמבקש 1 סך של 1,534.06 ₪ ביתר.

הלוואת המבקשים 2-3

28. ביום 3 לספטמבר 2001 נחתם הסכם הלוואה בין המבקשים 2-3 לבין המשיב ביחס לנטילת הלוואה בסך 381,000 ₪ לתקופה של 132 חודשים, צמודה למדד המחירים לצרכן, וזאת בריבית קבועה בשיעור נומינאלי של 5.2%. ההלוואה האמורה ניטלה בפועל ביום 12.9.01. העתק ממסמכי הלוואה מצ"ב לתצהיר לבנון כנסמח א'.

29. ביום 14 לנובמבר 2006 פרעו המבקשים 2-3 את הלוואה האמורה בפירעון מוקדם, ובגדר זאת שילמו, בין היתר, עמלת היוון בסך כולל של 2,425.29 ₪. סך כל כספי הלוואה אשר נפרעו בפירעון מוקדם כאמור עמדו במועד הפירעון על 249,490.62 ₪. העתק ממסמך המפרט את תשלום עמלת היוון מצ"ב לתצהיר לבנון כנסמח ב'.

30. על פי חוות דעתה של רו"ח סיגל גרינבוים, הרי שבהתאם לכלל נתוני הלוואה הרי שעל המשיב היה לגבות מהמבקשים 2-3, סך כולל של 2,317.97 ₪.

31. גם במקרה דנן, הטעם להפרש שבין הסכום שנגבה בפועל על ידי המשיב מהמבקשים 2-3 הנו בהצבת ערכים אפקטיביים למשתנים A ו R המוזכרים לעיל וזאת במקום ערכים נומינאליים. לעניין זה ראה חוות הדעת האמורה לעיל.

32. אמור מעתה, המשיב, בניגוד גמור לדין, גבה מהמבקשים 2-3 סך של 107.32 ₪ ביתר.

ה. התקיימות התנאים לאישור התביעה כייצוגית

תכליתו של תובענות ייצוגיות והתאמת המקרה דנן לתכלית זו.

33. מן המפורסמות היא כי מכשיר התובענה הייצוגית נועד בדיוק למקרים כגון המקרה דנן. דהיינו, מקרים בהם תאגידים ועסקים בעלי עוצמה כלכלית ומשאבים ניכרים, מנצלים את יתרונם הכלכלי ביחס לצרכן הבודד, ומוצאים לנכון שלא לעמוד בהוראות הדין באופן הגורם לצרכן הבודד נזק קטן, אשר מתוך שיקולי עלות תועלת, בדרך כלל, יבחר אותו צרכן שלא לאכוף את זכויותיו.

34. בהתאם להוראות סעיף 3(א) לחוק תובענות ייצוגיות, הרי שבניגוד לדין שחל עובר לחקיקת החוק האמור, אשר לפיו ניתן היה להגיש תובענה ייצוגית מכוח חקיקה ספציפית דוגמת חוק הגנת הצרכן התשמי"א – 1981 (להלן: "חוק הגנת הצרכן") או חוק הבנקאות (שירות ללקוח) התשמי"א – 1981 (להלן: "חוק הבנקאות") הרי שכעת, ניתן להגיש תובענות ייצוגיות בנושאים המפורטים בתוספת השנייה לחוק תובענות ייצוגיות.

35. ויוטעם, התוספת השנייה עוסקת בנושאים, לתבדיל מחקיקה ספציפית כזו או אחרת.

לעניין זה ראה דבריו של המלומד, מר אלון קלמנט, במאמרו "קווים מנחים לפרשנות חוק התובענות הייצוגיות, התשס"ו – 2006", "הפרקליט" מ"ט, תשס"ז, עמ' 131 [מצ"ב כאסמכתא מס' 9].

"לפני קבלת החוק היו העילות לתובענות ייצוגיות נגד נתבעים אלה מוגבלות לעילות הנובעות מתוקים ספציפיים. הגבלה זו באה לירי ביטוי בעיקר כתביעות לפי חוק הגנת הצרכן, אשר דרש שהתובע יהיה צרכן כהגדרתו: "מי שקונה נכס או מקבל שירות מעוסק במהלך עיסוקו, לשימוש שעיקרו אישי, ביתי או משפחתי", וכן צמצם את האפשרות לתביעה הייצוגית מכוחו אך ורק לעילות הנוגעות לשלב הטרם תודי. כיום מאפשר חוק התובענות הייצוגיות לתבוע נתבעים אלה בכל עליה שהיא ובלבד שנושא התביעה יהיה עניין שכין הנחשב לבין התובע ללקוח, אם התקשרו בעסקה ואם לאו. שינוי זה מאפשר השגת שתי מטרות: הרתעה יעילה ומתן סעד הולם נגד כל אחד מהנתבעים המנויים לעיל." [ההדגשה לא במקור – א.ר.]

כמו כן לעניין זה ראה (בשא (ת"א) 5588/04 דניאלה דויטש נ' ישראלכרט בע"מ (טרם פורסם, מצ"ב כאסמכתא מס' 10):

"על פניו, לאחר חקיקת חוק התובענות ייצוגיות, טענתה של ישראלכרט אינה יכולה להתקבל, שכן ההסדר שנקבע בסעיף 3 (א) לחוק מגדיר נושאים שבהם ניתן להגיש תובענה ייצוגית, ולא רק תוקים שמכוחם ניתן להגיש תובענה כזו. לפיכך נראה שכל עוד עומרת העילה במבחן הנושא המוגדר בתוספת השנייה לחוק, יכול התובע המבקש להכיר בתובענותו ביייצוגיות לסמוך טיעונו על כל דבר חקיקה שממנו יוכל לשאוב את העילה המשפטית."

36. ואכן, סעיף 3 לתוספת השנייה לחוק, קובע כי ניתן להגיש תובענה ייצוגית:

"תביעה נגד תאגיד בנקאי, בקשר לענין שכינו לבין לקוח, בין אם התקשרו בעסקה ובין אם לאו."

37. הואיל ובגדר חוק התובענות הייצוגיות מוגדר "תאגיד בנקאי" במשמע מונח זה בחוק הבנקאות (רישוי) – תשמי"א – 1981 – נהיר כי המשיב בא בגדר הגדרה זו.

עילתם האישית של המבקשים

38. בהתאם להלכה הפסוקה, בטרם תתברר תביעתם של המבקשים כתובענה ייצוגית, שומה עליהם להראות לבית המשפט הנכבד כי עומדת להם עילת תביעה אישית כנגד המשיב.

39. בהקשר זה נשוב ונציין, כי לאור סעיף 3 לחוק תובענות ייצוגיות, ולאור סעיף 3 לתוספת השנייה לחוק האמור, על המבקשים להראות כי קיימת להם עילה כנגד המשיב בהקשר לעניין שבנים לבינו.

40. להלן יפרטו המבקשים את העילות העומדות להם כלפי המשיב מכוח העובדות המפורטות בגדר תביעתם ובבקשתם דגן:

עילות מכוח חוק הבנקאות (שירות ללקוח) תשמ"א – 1981 (להלן: "חוק הבנקאות")

41. הואיל וכאמור לעיל נחיר כי המשיב בא בגדר המונח "תאגיד בנקאי", הרי שהתנהלותו של המשיב, מחוזה הפרה בוטה של הוראות חוק הבנקאות.

42. סעיף 3 לחוק הבנקאות קובע כי:

3. לא יעשה תאגיד בנקאי - במעשה או במחדל, בכתב או בעל-פה או בכל דרך אחרת - דבר העלול להטעות לקוח בכל ענין מהותי למתן שירות ללקוח (להלן - הטעיה); בלי לגרוע מכלליות האמור יראו ענינים אלה כמהותיים:
 - (1) המהות והטיב של השירות;
 - (2) מועד מתן השירות;
 - (3) התשואה והתועלת שניתן להפיק מהשירות;
 - (4) זהות נותן השירות;
 - (5) החסות, העירוד או ההרשאה שניתנו למתן השירות;
 - (6) המחיר הרגיל או המקובל או המחיר שנדרש בעבר בעד השירות;
 - (7) חוות דעת מקצועית שניתנה לגבי טיב השירות או מהותו;
 - (8) תנאי אחריות לשירות;
 - (9) תקופת מתן השירות ודרכי חידושו.

43. בנסיבות העניין, נחיר כי המשיב לא גילה דעתו למבקשים כי גובה הוא עמלת היוון ביתר ביחס לסכומים המותרים על פי הוראות הדגן. עוד נחיר כי המבקשים, עת ביקשו לפרוע פירעון מוקדם את החלואות שנטלו מהמשיב, היו בורים והדיוטות בכל הנוגע לצו והוראותיו, ובמיוחד לעצם העניין נשוא התובענה דגן, דהיינו כי בחישוב עמלת ההיוון יש לעשות שימוש במשתנים האמורים בערכים הנומינאליים ולא האפקטיביים.

44. המשיב הטעה המבקשים לסבור כי עמלת ההיוון אותה הוא גובה מהם עומדת בתנאים אשר נקבעו בדגן, ובגדר זאת הוראות המפקח, ובתוך כך הסב להם נזק כספי, הוא הסך שהוציא מידיהם ביתר.

45. בהקשר לאמור לעיל נציין כי לית מאן דפליג, כי גובה העמלה אותה יש לגבות לפי הצו בא בגדר "המחיר הרגיל או המקובל או המחיר שנדרש בעבר בעד השירות" במשמע סעיף 3(6) לחוק הבנקאות – ומכאן נחיר כי נתון זה הנו "עניין מהותי" במשמע מונח זה בסעיף 3 לחוק הבנקאות.

46. כאן המקום להטעים, כי העניין נשוא התובענה דגן, דהיינו אופן חישוב עמלת ההיוון, הנו עניין שבמקצועיות, אשר אינו מפורט ברשומות ביתר דיני מדינת ישראל כי אם בגדר הוראות מקצועיות אשר פרטם המפקח בהתאם להוראות הצו. משנה תוקף לאמור לעיל ניתן למצוא בעובדה הפשוטה שלא זו בלבד שהתובענה דגן מתייחסת לנוסחה מורכבת ומקצועית ממילא, כי אם מתייחס להיבט מצומצם וחשבונאי מובחן ביחס לנוסחה האמורה – קרי הצבת ערכי הריביות באופן נומינאלי ולא אפקטיבי.

47. נהיר כי ביחס להיבטים אלו של עמלת ההיוון, היו המבקשים בחזקת בורים גמורים והדיוטות, אשר לא ידעו דבר וחצי דבר ביחס לגביית ביתר אותה ביצע המשיב מידם.

48. המשיב מצא לנכון לנצל בורות זו, והכול על מנת לקבל תמורה העולה על זו המקובלת, דהיינו זו המותרת על פי הדין. לפיכך נהיר כי בנסיבות העניין הפר המשיב אף את הוראות סעיף 4 לחוק הבנקאות הקובע כי:

4. לא יעשה תאגיד בנקאי - כמעשה או במחול, בכתב או בעל-פה או בכל דרך אחרת - דבר שיש בו משום ניצול מצוקתו של לקוח, חולשתו השכלית או הגופנית, בורותו, אי-ידיעתו את השפה או חוסר נסיונו, או הפעלת השפעה בלתי הוגנת עליו, הכל כדי לקשור עסקה של מתן שירות בתנאים בלתי סבירים או כדי לתת או לקבל תמורה השונה במידה בלתי סבירה מהתמורה המקובלת.

49. סעיף 5 לחוק הבנקאות הסמיך את הנגיד, לקבוע כללים בדבר גילוי נאות ומסירת מסמכים ללקוחות. ואכן, בגדר כללי הבנקאות (שירות ללקוח) (גילוי נאות ומסירת מסמכים, תשנ"ב - 1992, נקבעו כללים כאמור (להלן: "כללי הבנקאות").

50. והנה כלל 15 (5) לכללים האמורים קובע כי:

15. בהסכם למתן אשראי לזמן קצוב, או במסמכי ההשלמה, יציין התאגיד הבנקאי את הפרטים הבאים:

- (1) סכום ההלוואה;
- (2) שיעור הריבית על ההלוואה ותקופת חישוב הריבית;
- (3) תקופת ההלוואה, סכומי הפרעון של הקרן ושל הריבית ככל שהיא ידועה בעת חתימת ההסכם, ומועדיהם (להלן - לוח תשלומים);
- (4) כל חיוב אחר הקשור ישירות עם ההלוואה;
- (5) האם יש אפשרות לפרעון מוקדם של ההלוואה, ואם כן - תנאי הפרעון המוקדם, במידה שהם ידועים במועד חתימת ההסכם;

51. לאור תכליתם של הכללים האמורים, והחקיקה הראשית שמכוחה נקבעו הכללים האמורים, יטענו המבקשים כי יש ליתן למונח "תנאי הפרעון המוקדם" בגדר כלל 15(5) האמור לעיל פרשנות רחבה, הכוללת בגדרה אף את אופן חישוב עמלת ההיוון, לרבות ובמיוחד אופן הצבת המשתנים בנוסחה שפורסמה כאמור על ידי המפקח על הבנקים.

52. מן הסתם, לא מוצא לנכון המשיב לעמוד בחובת הגילוי האמורה לעיל, ובגדר זאת לציין כי את משתני הריבית המוזכרים לעיל יש להציב בנוסחה בערכים נומינאליים ולא אפקטיביים - וזאת על מנת שהדבר יהווה כתשתית לפעולתו הנפסדת עת פועל הוא בניגוד למצוות הדין.

53. בהקשר זה נציין כי אף בגדר הסכם נטילת ההלוואות לא מוצא לנכון המשיב לציין את האמור לעיל באופן מפורש נהיר וברור להדיוטות. לעניין חוזה ההלוואות שבין המבקשים לבין המשיב ראה להלן בגדר הפרק הדין בעילותיהן התוויות של המבקשים כלפי המשיב.

למבקשים עילה מכוח סעיף 63 לפקודת הנזיקין [נוסח חדש] ומכוח סעיף 15 לפקודת הבנקאות

54. סעיף 63 לפקודת הנזיקין [נוסח חדש] קובע כי:

"63(א) מפר חובה חקוקה הוא מי שאינו מקיים חובה המוטלת עליו על פי כל חיקוק - למעט פקודה זו - והחיקוק, לפי פירושו

הנכון, נועד לטובתו או להגנתו של אדם אחר, וההפרה גרמה לאורח אדם נזק מסוגו או מטבעו של הנזק שאליו נתכוון החיקוק; אולם אין האדם האחר זכאי בשל ההפרה לתרופה המפורשת בפקודה זו, אם החיקוק, לפי פירושו הנכון, התכוון להוציא תרופה זו.

(ב) לענין סעיף זה רואים חיקוק כאילו נעשה לטובתו או להגנתו של פלוני, אם לפי פירושו הנכון הוא נועד לטובתו או להגנתו של אותו פלוני או לטובתם או להגנתם של בני-אדם בכלל או של בני-אדם מסוג או הגדר שעמם נמנה אותו פלוני.

55. נפנה עתה ונראה כי בהכרח, בפועלו כמתואר לעיל הפר המשיב מספר חובות חקוקות באופן המקיים למבקשים עילה כנגדו:

המשיב הפר את סעיף 3(3) לצו

56. כפי שתואר בהרחבה לעיל, הרי שהמשיב מוצא לנכון לפעול בניגוד גמור להנחיות המפקח על הבנקים לענין חישוב עמל ההיוון, ובגדר זאת מציב בנוסחה שפורסמה על ידי המפקח על הבנקים משתנים בערכים אפקטיביים במקום בערכים נומינאליים.

המשיב הפר את סעיף 13 לפקודת הבנקאות, 1941 (להלן: "פקודת הבנקאות")

57. נהיר כי הצו בא לאוויר העולם מכוח סעיף 13 לפקודת הבנקאות. לענין זה נתכבד ונפנה את בית המשפט הנכבד לפתיח של הצו המציין זאת באופן מפורש.

58. והנה, סעיף 13 לפקודת הבנקאות קובע:

13. (א) מי שקיבל מתאגיד בנקאי הלוואה לשם רכישת דירת מגורים או במישכון של דירת מגורים, רשאי, על אף כל הסכם הקובע אחרת, לפרעה לפני המועד שנקבע לפרעונה בתנאים אלה:

(1) סכום הפרעון המוקדם לא יפחת מעשרה אחוזים מהסכום המקורי של הלוואה או מעשרה אחוזים מיתרת הלוואה בצירוף הריבית והפרשי ההצמדה שנצברו ולא נפרעו עד יום הפרעון בפועל, לפי הגבוה;

(2) התאגיד הבנקאי רשאי להתנות פרעון מוקדם כאמור בתשלום עמלה בתנאים ובשיעור שקבע הנגיד בצו לאחר התייעצות עם הועדה ובאישור שר האוצר וועדת הכספים של הכנסת.

המשיב הפר את הוראות סעיפים 3-5 לחוק הבנקאות

59. כאמור בהרחבה לעיל, המשיב הפר באופן בוטה את הוראות סעיפים 3-5 לחוק הבנקאות.

הצו, פקודת הבנקאות וחוק הבנקאות נועדו להגן ולהטיב עם המבקשים ועם שכמותם ומקים תרופה למבקשים

60. ראשית, מעצם מהותם של הצו, פקודת הבנקאות וחוק הבנקאות נהיר כי באים הם להגן ולהטיב עם המבקשים ועם אחרים שכמותם. שכן, בסופו של יום, דברי חקיקה אלו אוסרים על המשיב לגבות מהמשיבים ומאחרים שכמותם סכומים מעבר לסכומים המרביים כפי שאלו נקבעו בצו ובהודעות ופרסומי המפקח שפורסמו מכוחו. דהיינו, מקום בו אוסרים דברי החקיקה האמורים על המשיב ועל שכמותו להוציא מידי המבקשים ומשכמותם סכומים בתנאים כאלו ואחרים, נהיר, מכוח ההיגיון הפשוט, כי נועדו הם להטיב ולהגן על המשיבים.

61. לא זו אף זו, הרי שכאמור לעיל הוראות סעיפים 3-5 לחוק הבנקאות, אוסרות באופן מפורש על דרך התנהלותו הנפסדת של המשיב, ובגדר חוק זה נקבע מפורשות, בגדר סעיף 15 לחוק האמור סעד למשיבים ושכמותם, שהרי סעיף 15 האמור קובע כי:

15. דין נזק שנגרם לאדם על ידי עבירה על הוראות חוק זה, או על כל תקנה שניתנה לפיו, כדין נזק שמותר לתבוע עליו פיצויים על פי פקודת הנזיקין [נוסח חדש], ולענין סעיף זה אין נפקא מינה -

- (1) אם הנזק נגרם במישרין או בעקיפין;
- (2) אם הנזק הוא בחסרון-כיס או במניעת ריווח;
- (3) אם עובר העבירה עמד לדין פלילי ואם לאו;
- (4) אם עובר העבירה לא התכוון לגרום את הנזק או לא יכול היה לראותו מראש.

עוולות נוספות מכוח פקודת הנזיקין [נוסח חדש]

62. כאמור לעיל, בהתאם להוראות סעיף 15 לחוק הבנקאות התנהלותו של המשיב עולה בכדי עולה בנזיקין. מעבר לעוולות הפרת החובה החקוקה המתוארת לעיל, ומעבר להפרת הוראות חוק הבנקאות, הצו, פקודת הבנקאות וכללי הבנקאות נהיר כי מעשים ואו מחדלים של המשיב עולים אף בכדי העוולות הבאות:

עולות הרשלנות

63. לית מאן דפליג כי המשיב, פעל שלא כפי שתאגיד בנקאי טביר ונבון היה פועל בנסיבות העניין. שכן, יקשה על כל בר דעת לטעון כי הפרת הוראות דין מפורשות, וגביית סכומים ביתר מהמבקשים ומשכמותם, הנה דרך פעולה טבירה בנסיבות העניין.

64. יתרה מכך, כבר נדון בהרחבה לעיל כי אין ולא יכול להיות כל ספק כי כל הורותם של הצו, חוק הבנקאות, פקודת הבנקאות וכללי הבנקאות, הנו בהגנה על המבקשים ושכמותם – ולפיכך נהיר כי המשיב הפר את חובת הזהירות בה הוא חב כלפי המבקשים ושכמותם, הן זו המושגית והן זו הקונקרטית.

65. משנהיר כי בהתנהלות האמורה הסב המשיב למבקשים ושכמותם נזק של ממש, הוא הסכומים ששילמו המבקשים ושכמותם ביתר למשיב, הרי שמתקיימים במקרה דין כל רכיבי עולות הרשלנות.

עילות חוזיות

66. סעיף 33 להסכמי החלואה שנכרתו בין המבקשים לבין המשיב, קובע במפורש כי:

"עבור פירעון מוקדם כאמור ישלם הלווה לבנק עמלת פירעון מוקדם לרכות בגין היוון הפרשי הריבית כמפורט בהוראות בנק ישראל וזאת בסכום או בשיעור המרכי שהבנק יהא רשאי לגבות עפ"י כל דין, ומבלי לגרוע מכלליות האמור לעיל, עפ"י חיקוק, תקנה, צו, או הוראות מהוראות בנק ישראל כפי שיהיו בתוקף מעת לעת והלווה נותן כזאת מראש הסכמתו לתיוכו בעמלה כאמור." (ההדגשות לא במקור – א.ר.)

67. הנה כי כן, אף בגדר התסכמות החוזיות שבין הצדדים, התחייב המשיב לגבות את עמלת ההיוון בהתאם להנחיותיו של המפקח, ולא לעשות דין לעצמו, ולהשב את העמלה האמורה באופן המביא לגבייה ביתר של סכומים מהמבקשים ומשכמותם.

68. משנהיר כי כך הם פני הדברים, הרי שהמשיב הפר הפרה יסודית את ההסכם בינו לבין המבקשים, ומכאן כי למבקשים הזכות לפיצויים מכוח סעיף 10 לחוק החוזים (תרופות בשל הפרת חוזה) תש"לג – 1973.

69. עוד נהיר בהקשר זה כי נוקם של המבקשים הנו הסכומים שנגבו מהם ביתר על ידי המשיב הכול כמפורט בבקשה זו ובכתב התביעה שהגישו המבקשים לבית המשפט הנכבד.

המשיב התעשר על חשבון המבקשים שלא כדין

70. נהיר, כי בהתאם להוראות סעיף 1 לחוק עשיית עושר ולא במשפט, תשל"ט – 1979 – הרי שהמשיב קיבל לידיו, שלא על פי זכות שבדין (כי אם בניגוד גמור לדין) נכס ו/או טובת הנאה – הלא הם הסכומים ביתר שנגבו מהמבקשים.

71. לפיכך מכוח הוראות אותו סעיף ממש, על המשיב להשיב לידי המבקשים את הסכומים אשר גבה מהם ביתר.

התקיימות יתר התנאים לאישור של התביעה כייצוגית

72. סעיף 8(א) לחוק תובענות ייצוגיות קובע כי:

"8 (א) בית המשפט רשאי לאשר תובענה ייצוגית, אם מצא שהתקיימו כל אלה:

(1) התובענה מעוררת שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל חברי הקבוצה, ויש אפשרות סבירה שהן יוכרעו כתובענה לטובת הקבוצה;

(2) תובענה ייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת להכרעה במחלוקת בנסיבות הענין;

(3) קיים יסוד סביר להניח כי ענינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינהל בדרך הולמת; הנתבע לא רשאי לערער או לבקש לערער על החלטה בענין זה;

(4) קיים יסוד סביר להניח כי ענינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינהל בתום לב."

73. נפנה עתה ונבחן כל אחד ואחד מהקריטריונים שנקבעו בסעיף האמור, ונראה כי בהכרח עומדת בקשת המבקשים בכל אחד ואחד מהם:

התובענה מעוררת שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל חברי הקבוצה ויש אפשרות סבירה שהן יוכרעו כתובענה לטובת הקבוצה.

74. למעשה, עילתו של כל אחד ואחד מחברי הקבוצה זהה לזו של המבקשים. שכן, כאמור לעיל, המשיב מוצא לנכון לגבות עמלות היוון בסכומים ביתר מאלו המותרים על פי הוראות הדין.

75. לפיכך, נהיר כי לכל אחד ואחד מחברי הקבוצה, עומדות העילות הזהות לאלו העומדות למבקשים כמפורט לעיל.

76. התשתית העובדתית הניצבת במרכזה של הבקשה דגן ובמרכזה של תביעת המבקשים, הנה איתנה. שכן, מכוח חקיקה, אסור היה לו למשיב לגבות את עמלות ההיוון בסכומים שגבה, וחרף זאת מצא הוא לנכון לעשות כן.

77. קשה לראות, אם בכלל, כל הסבר ו/או טעם מדוע זה רשאי המשיב לפעול כפי שפעל, וזאת לאור כל האמור בהרחבה בבקשה דגן, ומכאן האפשרות הסבירה כי התובענה תוכרע לטובת הקבוצה.

התובענה הייצוגית הנה הדרך היעילה וההוגנת להכרעה במחלוקת בנסיבות העניין.

78. כאמור לעיל, המשיב הנו תאגיד בנקאי.

הדעת נותנת כי מידי שנה בשנה מעמיד המשיב מספר רב של הלוואות לצורכי זיור לקהל לקוחותיו.

79. על פי הנתונים המפורטים להלן נהיר כי מדובר בעניין המונה עשרות רבות אם לא מאות של מקרים הרלבנטיים לתובענה דנן. בהקשר זה יצוין כי הדעת נותנת כי המשיב עורך את חישוביו ביחס לשיעור עמלת החיוון בגין פירעון מוקדם, באופן זהה לכל לקוחותיו.
80. הנה כי כן, מדובר במספר רב ביותר של חברי קבוצת, אשר ביחס לכל אחד ואחד מהם בנפרד עומדת העילה כמתואר לעיל.
81. עוד נהיר כי לאור העובדה כי הסכומים להם זכאי כל אחד ואחד מחברי הקבוצה הנו דומה בסדרי הגודל לאלו של המבקשים, הרי שבאמור לעיל, קשה לראות אם בכלל, כדאיות כלשהי של הגשת מספר כה רב של תובענות נפרדות, בסכומים קטנים יחסית, אשר בכולן שאלות דומות או זהות של עובדה ומשפט.
82. אכן, מן הסתם נזקו בפועל של כל אחד ואחד מחברי הקבוצה, לא יחא זהה למשנתו. ברם, נהיר כי בכך אין כל נפקא מינא. ראשית ההבדל בנוקיהם של חברי הקבוצה עשוי להיות אך ורק בהיקפו ולא במהותו. דהיינו לכל אחד ואחד מחברי הקבוצה נגרם בהכרח נזק כספי הבא לידי ביטוי בכספים שנגבו ממנו ביתר בניגוד להוראות הדין, אולם במחמת הנוקים זהים המה.
83. שנית ממילא בעובדה כי היקף הנזק לכל אחד ואחד מחברי הקבוצה עשוי להיות שונה, אין בכדי למוע את בירור התובענה כתובענה ייצוגית. לעניין זה ראה ת.א. 2286/03 בש"א (מחוזי ת"א) 21100/03 ז'קלין טורביתאן נ' הנקל סוד בע"מ [טרם פורסם מצ"ב כאסמכתא 11].

18. מהנתונים שהביאה אף המשיבה עצמה ביחס להיקף השוק של המוצר יש להניח כי קיימים אלפי צרכנים אשר נגרם להם נזק עקב ה"הטעיה" הנטענת כנגד המשיבה.

ניתן אף לשער כי נזקו של כל אחד מנפגעים אלה אינו עולה על שקלים כורדים, כלכד. מנגד, הרי שנוקם המצרפי של כלל הנפגעים הוא גדול. אף לפי אומדן המשיבה, המדובר בפיצוי כספי נטען בסך 255,850 ש"ח (ויועד כי לפי אומדן המבקשת מדובר בפיצוי כספי נטען בסך 4,384,000 ש"ח). יצוין כי שני אומדנים אלו מתייחסים לתקופת זמן חלקית: שנה אחת, כלכד, המסתיימת עם הגשת התובענה והבקשה נשוא הדין.

בנסיבות אלו: אין הצדקה כלכלית לכל אחד מהנפגעים לנהל תובענה אישית כנגד המבקשת, ואין כל הצדקה עניינית לניהול מספר רב של הליכים משפטיים סביב אותה "הטעיה". כך, אף אם כל אחד מהנתבעים יתבע סעד השונה במקצת מזה המבוקש על ידי חברו, מחמת שוני במחיר בו נמכר המוצר (הן באריזה הישנה והן באריזה החדשה) בין נקודות מכירה שונות.

19. בהקשר זה נקבע בפסיקה כי נדרש דמיון - ולא זהות - בין עילות התובעים.

וכך הוחלט בפרשת שמש נגד רייכרט (רע"א 8332/96 שמש נ' רייכרט, פ"ד נה(5) 276, ממחצית שנת 2001):

"אין לפרש את הדרשה לקיומן של שאלות של עובדה ומשפט המשותפות לקבוצה כדרשה לזהות מלאה בכל השאלות הטעונות הברעה לגבי כל קבוצת התובעים. דרישה של זהות מוחלטת בכל השאלות הטעונות הברעה, עובדתיות כמשפטיות, תסכל את הכלית התובענה הייצוגית ותחפוך את השימוש בה למשימה בלתי אפשרית. לפיכך, יש לאמץ גישה לפיה די בכך שהשאלות העיקריות, העומדות במוקד הדין, תהיינה משותפות לחברי

הקבוצה, ואין נפקא מינא אם מתקיים שוני בשאלה משנית זו או אחרת.
(פסקה 15 לפסק דינה של כבוד השופטת ט' שטרסברג-כהן).

84. במקרה שבפנינו ברור כי אין כל קושי לבידוריה של שאלת הנזק, שהרי מדובר בהצבת מספרים בנוסחה לצורכי חישוב הסכום שנגבה ביתר בכל מקרה, ועל כן בירורה של שאלת הנזק צפוי להיות פשוט ומייד.

85. נהיר כי מפאת הגינותם של הדברים יש לברר התובענה כתובענה ייצוגית, שהרי כאמור לעיל, ספק רב באם כל אחד ואחד מחברי הקבוצה יטרח ויגיש תביעה נפרדת כנגד המשיב, לאור גובה הנזק, וככל שלא יתברר העניין משא הבקשה דין בדרך של תובענה ייצוגית יצא החוטא נשכר.

86. יתרה מכך, נהיר כי מפאת שיקולי יעילות הדיון, קיים טעם מועט אם בכלל, לברר בנפרד את כל אחת ואחת מתביעותיו של כל חבר וחבר בקבוצה בנפרד.

קיים יסוד סביר להניח כי עניינם של כל חברי הקבוצה ייוצג וינהל בדרך הולמת

87. למעשה, כאמור לעיל, עילתם של המבקשים ושל כלל חברי הקבוצה זהה. מכאן כי למבקשים ולכל חברי הקבוצה אינטרס זהה כי זכויותיהם תוצאנה מן הכוח אל הפועל. בהקשר זה נהיר כי אין כל ניגוד אינטרסים כלשהו בין המבקשים ובייכ לבין מי מחברי הקבוצה ואין למבקשים ובייכ כל אינטרס זר להליך עצמו זולת הוצאת זכויותיהם של המבקשים ויתר חברי הקבוצה מן הכוח אל הפועל.

88. בייכ המבקשים, הנם חברי לשכת עורכי הדין מזה שנים רבות, ובגדר זאת עוסקים הם בתחום הליטיגציה, תוך שצברו ניסיון רב במהלך השנים – ומכאן שחברי הקבוצה יזכו לייצוג הולם בתביעתם הצודקת כנגד המשיב.

קיים יסוד סביר להניח כי עניינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינהל בתם לב

89. כאמור לעיל למבקשים וליתר חברי הקבוצה זהות אינטרסים מלאה, ואין כל ניגוד אינטרסים הנראה לעין בהקשר זה.

90. עוד נטען לעיל, כי בייכ המבקשים, אשר ככל שייעתר בית המשפט הנכבד לבקשה דין, ישמשו אף כבאי כוח של כלל חברי הקבוצה, הנם עורכי דין מורשים, בעלי ותק של שנים רבות, ובגדר ייצוגם את כלל חברי הקבוצה יהיו כפופים לכלל המגבלות וההנחיות המקצועיות והאתיות המוטלות עליהם מכוח היותם חברים בלשכת עורכי הדין בישראל.

91. כל הורותה של תביעתם של המבקשים הנה בבקשתם לאכוף את זכויותיהם, ולקבל לידם כספים שנגבו מהם ביתר. הנה כי כן תביעתם של המבקשים מוגשת בתם לב, ואין כל סיבה הגראית לעין מדוע זה לא תנהל התובענה הייצוגית באותו האופן.

נזקה המשוער של כלל הקבוצה

92. מטבע הדברים קשה היא מלאכתו של התובע הייצוגי להעריך באופן מדויק את נזקה של כלל הקבוצה, שכן, מן הסתם, כלל המידע הרלבנטי לעניין זה מצוי בידי המשיב. עם זאת, ניתן יהא להעריך כי גודלו המשוער של הנזק של כלל הקבוצה עולה על הסכום המינימלי המקנה סמכות עניינית לבית משפט נכבד זה.

93. על פי נתונים העולים מסקירת המערכת הבנקאית בישראל שערך בנק ישראל בשנת 2005, סך כל התלוואות הלא מכוונות למטרות דיוור שהועמדו בשנת 2005 מסתכם בכדי 20,661 מיליוני ₪.

העתק מהעמוד הרלבנטי של הסקירה השנתית האמורה של בנק ישראל מצויב כאסמכתא מס' 12.

94. על פי דו"ח שנתי של המשיב לשנת 2005, כפי שזה הוגש לרשות לניירות ערך, סך כל ההלוואות הלא מכוונות שהעמיד המשיב בשנת 2005 עמד על 571 מיליון ₪.
- העתק מהעמוד הרלבנטי מהדו"ח השנתי האמור מצויב כאסמכתא מס' 13.
95. אמור מעתה, על דרך האומדנה, פלח השוק של המשיב בשוק המשכנתאות הלא מכוונות הנו כ 2.763% מכלל השוק.
96. מהנתונים המפורסמים בסקירה השנתית האמורה לעיל של בנק ישראל, הרי שבמוצע, בין השנים 2002-2005 סך ההלוואות הלא מכוונות אשר נפרעות בפירעון מוקדם מידי שנה הנו 9,424.75 מיליון ₪.
97. בהתאם לשיעור פלח השוק של המשיב המוזכר לעיל, הרי שבמוצע, מידי שנה, נפרעות הלוואות לא מכוונות אצל המשיב בכדי 260.405 מיליון ₪.
98. אכן, נתון זה מגלם את כלל ההלוואות שנפרעו בפירעון מוקדם, הן אלו אשר בעטיין גבה המשיב עמלת פירעון מוקדם והן אלו שלא. יחד עם זאת, לאור האמור בסקירה השנתית האמורה של בנק ישראל בדבר גידול במחזור הלוואות ניתן להעריך כי שיעור של 50%, לכל הפחות, מכלל ההלוואות שנפרעו בפירעון מוקדם הן הלוואות אשר בגין פירעון המוקדם גבה המשיב עמלת פירעון מוקדם. ודוק, רק מקום בו הריבית על משכנתא אותה נטל פלוני גבוהה מזו הממוצעת במשק בעת מחזור ההלוואה – קיים טעם ממשי למחזור ההלוואה. משנהיר, בהתאם להוראות הצו, כי רק מקום בו הריבית הממוצעת נמוכה מזו של ההלוואה הנפרעת בפירעון מוקדם חלה עמלת ההיוון – עולה ההיגיון שבהנחה האמורה.
99. הנה כי כן, על דרך האומדנה, נפרעות בממוצע הלוואות בסך של 130.2025 מיליון ₪ אשר בגין פירעון גובה המשיב עמלת היוון.
100. לדאבונו של המבקשים, לא עלה בידם לאתר כל פרסום מטעם המשיב, מהו סך כל העמלות אותן גובה הוא בגין פירעון מוקדם של הלוואות לא מכוונות למטרות דיור. יחד עם זאת, בשים לב לנתונים המפורטים לעיל, ניתן להניח, כי סכום הנזק של כלל הקבוצה עולה כל הסכום המינימלי המקנה לבית משפט הנכבד זה סמכות עניינית.
101. יתרה מכך, בהינתן הנתונים המפורטים לעיל, ובשים לב למהותה של הבקשה דגן להכיר בתביעת המבקשים כתביעה ייצוגית, הרי שחובת הזהירות המתבקשת, מצדיקה בירור התובענה בבית משפט נכבד זה. שהרי אם לא כן, יוגבל הנזק של כלל הקבוצה לכדי הסכום המרבי המקנה סמכות עניינית לבית משפט השלום – וככל שבמהלך בירור התובענה לגופה יתברר כי נזקה הכולל של הקבוצה הנו גבוה מסכום זה, ימצאו כלל חברי הקבוצה ניזוקים – וכל זאת רק מפאת אי נגישות המבקשים, בשלב זה של בירור התובענה, לנתונים ואסמכתאות הנחוצים לעניין, המצויים לבטח ברשותו של המשיב.

ממצאי העיון בפנקס

102. בהתאם לתוראות סעיף 5(א)(2) לחוק התובענות הייצוגיות עיינו בייכ המבקשים בפנקס כהגדרתו בחוק, כפי שהוא מופיע באתר האינטרנט של מערכת בתי המשפט. עיון זה העלה כי נכון למועד הגשת התובענה דגן לא עומדות ותלויות בקשות לאישור תובענות ייצוגיות או תובענות ייצוגיות בעניינים שיש להם שאלות משותפות עם התובענה דגן.

ד. סיכום

103. בניגוד לדגן, הגם שהוראות הדין והוראות המפקח על הבנקים קובעים באופן ברור את אופן חישוב עמלות ההיוון מקום בו מאן דהו מבקש לפרוע פירעון מוקדם הלוואה שנטל לצורכי דיור, מצא לנכון המשיב, לגבות מהמבקשים, ומשכמותם, סכומים העולים על הסכומים המותרים על פי הדין.

104. אשר על כן, ובשים לב לכל האמור והנטען בהרחבה בגדר הבקשה דנן לעניין התאמת תביעת המבקשים להתברר בדרך של תובענה ייצוגית, בית המשפט הנכבד מתבקש להורות כמבוקש ברישא של הבקשה דנן.

105. בקשה זו נתמכת בתצהירים של המבקשים וכן בחוות דעתה המקצועית של רו"ח סיגל גרינבוים.

אלון ריחני, עמ"ד
ב"כ המבקשים

שוגול, קצף, ארליך, קרנר ושות', עורכי-דין ונוטריון

לאחר מיזוג עם משרד עו"ד שחק, ריחני ושות'

SHUGOL, KETZEF, EHRlich, KERNER & Co. ADVOCATES & NOTARY

בית עו"ד, רח' אבא הלל סילבר 14, רמת גן 52506
טל. (03)7520123; פקס (03)7528525

OZ BUILDING, 14 ABBA HILLEL SILVER, RAMAT GAN 52506, ISRAEL
TEL. 972-3-752-0123 FAX. 972-3-752-8525
E-mail: frontdesk@commerciallaw.co.il
www.commerciallaw.co.il

BARUCH	SHUGOL	שוגול	ברוך
DR. ELAD	KERNER	קרנר	ד"ר אלעד
RONEN	KETZEF	קצף	רון
NIR	EHRlich	ארליך	ניר
RAN	SHACHAK	שאחק	רן
ALON	REHANY*	ריחני	אלון
TALYA	SHENBERGER	שנברגר	טליה
ELISHEVA	BRANDT	ברנדט	אלישבע
ANAT	SHITRIT	שטריט	ענת

*B.A, M.A (OXON), member of the N.Y. state Bar.

רמת-גן, 20 ינואר 2008
י"ג שבט תשס"ח

במסירת אישית

לכבוד
מנהל בתי המשפט
כנפי נשרים 22
ירושלים 95464

ג.א.נ.,

הנדון: ת.א. 1064/08 (בש"א 1998/08) (מחוזי ת"א) לנדאו ערן ואח' נ' בנק איגוד

הודעה בהתאם לסעיף 6(א) לחוק התובענות הייצוגיות תשס"ו - 2006

מצ"ב העתק מהודעה ביחס לתובענה שבנדון כמו העתק מכתבי הטענות.

בכבוד רב,

אלון ריחני, עו"ד